

perioden kan även "What happened to Goldwater" (Holt, Rhinehart and Winston, 1965) av Steven Shadegg varmt rekommenderas till läsning. Boken skildrar på ett mycket pedagogiskt sätt hur man inte skall bedriva en framgångsrik presidentvalkampanj och är näst intill obliga-

torisk för aktiva republikaner i Goldwaters hemstat Arizona. En anledning till att det var trögt i starten för den konservativa revolutionen var säkert att senatören, trots mängder av begåvade och energiska rådgivare, föredrog att tala jordbrukspolitik i New York och sjöfart i Nevada.

Mats Fält (mats.falt@tyreso.se) är oppositionsråd i Tyresö.

BOKFAKTA

William F. Buckley
Getting it Right
Regnery, 2003

KRIGET MOT TERRORISM

Jihad är inte förenligt med ett öppet samhälle

Av Peter Stein

Alla muslimer är inte terrorister men de flesta av dagens terrorister är muslimer och säger sig utföra handlingarna i religionens namn. Orsaken kan vara att det fria samhällets grundvalar, liberalism och yttrandefrihet har varit oförenliga med islam.

EFTER 11 SEPTEMBER, 2001 poängterade president George W. Bush och andra västliga ledare att USA/västvärlden befann sig i krig mot terrorism, inte mot Islam. Från olika håll sades att ekonomisk fattigdom är roten till internationell terrorism.

Vore terrorism rotad i ekonomisk fattigdom skulle basen vara länder som Haiti. Fattigdom betyder att människor tvingas använda dygnets alla timmar åt att klara livhanken. En värld av massfattigdom vore inte trevlig men effektiv mot internationell terrorism. Ekonomisk rikedom och specialisering är nödvändiga förutsättningar för internationell terrorism (vore rikedom en tillräcklig förutsättning skulle Luxemburg vara en terrorismens bas). Personer som har överskott förser terrorister med pengar och övrig logistik. Terroristerna den 11 september var därtill inga fega barbarer. Barbarer klarar

inte en högteknologisk operation. Terroristerna visade prov på stort (ehuru perverterat) mod.

Ok för ovan sagda kan det låta men invändningen blir att där fattigdom råder kan rika terroristledare lättare hitta rekryter. Som beskrivning av verkligheten är det dubiöst. Terrorism är illegitima handlingar och vore ovanstående korrekt skulle det betyda att fattiga har sämre förmåga än andra att skilja gott från ont. Belägg tack! Historien visar snarare att våldsläror främst attraherar välutbildade och välsituerade. Även om terrorism skulle bero på fattigdom vore det ingen förmildrande omständighet. Vissa handlingar är oacceptabla oavsett social eller ekonomisk position.

Vi måste begripa den frustration och hopplöshet folk känner på grund av förtryck, ockupation och liknande, brukar det heta. Då borde människor som levt under nazism eller kommunism blivit världens ärkterrorister.

ISLAMSKA URKUNDER

Västliga ledare må inte betrakta kriget mot internationell terrorism som religionskrig men för Usama bin Ladin och hans gelikar råder just krig mellan rätttroga muslimer och övriga. När dom rättfärdigar terrorattacker mot otroga - muslimer och andra - åberopas islams urkunder. Majoriteten muslimer är inte fundamentalister och merparten fundamentalister är inga terrorister. Men dom flesta av dagens terrorister är muslimer och hävdar stolt att handlingarna utförs i islams namn.

När folk framhäver en rätt att döda och är duktiga mördare blir det nödvändigt att förstå tänkandet bakom handlingarna. Det går att samtidigt förstå, fördöma och bekämpa. Baader-Meinhofligan hade inte besegrats med påståenden att majoriteten västtyskar var oantastliga demokrater. En lärdom som attackerna 11 september förmedlar är att 19 terrorister som är välmotiverade, födda i privilegierade miljöer, utbildade i fina västerländska skolor och finansierade av en miljardär som Usama bin Ladin räcker för att åstadkomma gigantiska konsekvenser. Utan 11 september hade USA näppeligen tagit sig an Afghanistan eller Irak.

I SvT 3-4 2002 recenserade jag What Went Wrong av professor Bernard Lewis, världens troligen främste islamolog. Ett centralt tema i boken är hur den islamiska civilisationen, från att ha blomstrat under sina första 400 år, på senmedeltiden drabbats av kulturell och ekonomisk stag-

nation som plågar den islamiska världen tills i dag. *What Went Wrong?* gavs ut före 11 september. I år har Lewis kommit ut med *The Crisis of Islam Holy War and Unholy Terror*. Utöver nya böcker har Lewis på senare år levererat en strid ström av essäer och prisbelönta artiklar. Inte illa av en 87-åring!

För den som är bekant med Lewis tänkande finns mycket upp- och nedslag. Flera tankespår har han analyserat utförligare i andra sammanhang. Styrkan i boken, utöver att författaren som vanligt är en förnämlig stylist, är förmågan att rikta strålkastarljuset mot pudelns kärna och förmedla en robust helhet.

INGEN ISLAMSK REFORMATION

En av Lewis huvudteser är att Islam till skillnad från kristendomen aldrig genomgått någon reformation samtidigt som den muslimska världen inte haft någon upplysningsperiod. Tanken att skilja religion från politik är oförenlig med islams huvudströmningar. Religionen är överordnad politiken. Den religiösa plikten är att sprida den gudomliga läran till övriga världen. Den rättrogne muslimens första plikt är att rensa islams hus från folk som till det yttre är muslimer men som inte lever enligt rätta läran. Den andra plikten är att utsträcka Islams hus till hela världen. Jihad skall fortsätta tills resten av världen blir muslimsk eller finner sig i muslimsk överhöghet. Dessa tankar låter sig inte heller förlikas med fria samhällens grundvalar.

Ett av boken mest intressanta kapitel beskriver den centrala roll Saudi Arabien spelar för terrorismens globala spridning. Med oljeinkomster göder huset Saud såväl terroristgrupper världen över som koranskolor och universitet där dess strikta lära, wahabismen, predikas.

Visst finns kristna, judar och andra som tycker att religionen borde ha mer att säga till om i politiken. Lewis konstaterar att det som

utmärker länder där islam härskar är att religionen har ett grepp över samhällslivet på ett sätt som vore otänkbart i samhällen präglade av judisk-kristna kulturarv.

En religiös muslim skulle måhända svara att islam varit en mer framgångsrik religion. Problemet är att värden som därmed haft svårare att penetrera den islamiska världen är fundament som liberalism, makt-delning, demokrati och marknadsekonomi.

Lewis betonar att religionen inte kan tillskrivas alla olyckor. Tänkvärd är hans analys av hur importerade totalitära läror som nazism, kommunism och fascism interfolierats med framför allt arabisk politik. Självmordsattentat strider mot Koranen och islamiska traditioner. Den sortens offerkult med sina ritualer känner vi igen från nazismen. För muslimer spelar nationsgränser en underordnad roll. Arabisk nationalism, starkt inspirerad av nationalsocialismen, hade kristna araber som banérförare.

Majoriteten av världens ca 1,5 miljarder muslimer bor öster om Iran. Flertalet i länder (typ Indien och Kina) som inte styrs av muslimska regimer. I arabvärldens 22 nationer bor cirka 400 miljoner invånare, således runt 20 procent av alla muslimer. Genom att arabiska stater är så många får dom ett oproportionerligt inflytande inom islamiska politiska fora och stor medial uppmärksamhet.

Förra året kom FN:s biståndsorgan UNDP med rapporten *Arab Human Development Report 2002*. Den visar att inte i något arabland finns politiska partier som på laglig väg kan utmana odemokratiska makthavare. Dom senaste tjugo åren har bara svarta Afrika haft sämre ekonomisk utveckling. Hela 43 procent av arabvärldens vuxna befolkning är analfabeter. Mindre än en procent använder Internet. Årligen översätts drygt 300 utländska böcker.

I exempelvis Grekland är siffran 1,500. 10 miljoner av arabvärldens barn saknar skolgång. I regionen är närmare 40 procent av befolkningen under 14 år. Om tjugo år beräknas befolkningen uppgå till 450 miljoner.

Arabvärldens ekonomisk-politiska misär ansågs av FN så känsligt att det enda sättet att våga publicera en sådan rapport var att låta den skrivas av arabiska intellektuella. Det gick fel. Visst finns genomtänkta beskrivningar av hur brist på frihet och demokrati förklarar bedrövelsen. Men att gå steget längre och på allvar ta en uppgörelse med regionens politiska institutioner vågade författarna inte. Det finns i stort sett inga arabiska liberaler som kan analysera regionens problem utan att förr eller senare skylla det mesta på USA eller Israel.

Ett undantag är Fouad Ajami, professor i Mellanösternkunskap vid Johns Hopkinsuniversitetet. Många västerlänningar har med ökenromantisk ansats sett som sin mission att befria orienten. ”Jag ville skapa en ny nation, återställa ett förlorat inflytande, ge tjugo miljoner semiter en grund på vilken de kunde bygga ett besjälade drömslott av egna nationella tankar...” skrev Lawrence av Arabien i *Vishetens Sju Pelare* (1926).

DRÖMMAR OM LIBERALISM

Titeln på Ajamis klassiker *The Dream Palace of The Arabs* anspelar på T.E. Lawrence. Men Ajami, shiamuslim från Beirut utkanter, är ingen utanförstående. Han kan språken och förstår miljöerna. Efter andra världskriget satt intellektuella på kaféerna i Kairo, Beirut och Damaskus och närde drömslott om sekulär, i vissa fall liberal nationalism som skulle modernisera arabvärlden. Ajami tar läsaren med på möten med dessa, mestadels poeter och författare. Somliga kapitel blir väl detaljerade men boken är en av

få lidelsefria dissekeringar av arabvärldens problem. Drömmarna förvandlades för dom flesta till exil, självmord eller brutala mord.

Ajami är en skoningslös kritiker av arabisk självömkän. Innan Irakkriget skrev han en uppmärksam artikel i *Foreign Affairs* där en slutsats var att det var utsiktslöst av George W. Bush att tro att USA kunde få stöd av arabvärldens diktatureliter för ett projekt att demokratisera regionen. Bättre att följa sin övertygelse och göra det som var rätt.

Den amerikanske vänsterintellektuelle skribenten Paul Berman (en av få amerikanska vänsterintellektuella som stödde president Bush' krig mot Irak) menar i sin tänkvärda bok *Terror and Liberalism* att konflikten mellan muslimska fundamentalister och de liberala demokratierna är en fortsättning på det amerikanska västerländska krig mot det totalitära som pågått sedan andra världskriget över kalla kriget och nu i kriget mot terrorismen. I samtliga fall handlar det om att bekämpa läror baserade på texter som skall tolkas bokstavstroget.

Nja, torde högerliberaler som Lewis och Ajami invända. Alla tre

påpekar att västerländska demokratier konfronteras med en antiliberal utmaning. För liberaler är det ett dilemma att det öppna samhällets fiender inte låter sig bekämpas med florett. Här krävs ökat militärt och polisiärt samarbete över gränserna, nödvändigheten att otvetydigt stå upp för det fria samhället inom respektive land.

HATAR VÄSTERLÄNDSKA SAMHÄLLEN

Mot demokrater som var villiga till eftergifter kunde både nazister och kommunister demonstrera välvilja. Lewis och Ajami betonar att muslimska fundamentalister hatar öppna västerländska samhällen för vad de är. De som står för terrordåden vill inte döda västerlänningar för vad de gör.

Liberala muslimer i opposition mot fundamentalism stöder sig också på islams urkunder. Bernard Lewis menar att den islamiska världens framtid mycket beror på hur muslimer själva hanterar framtiden. Det sägs ofta att mandat för genomgripande förändringar fås när kostnaderna för att bevara rådande

strukturer uppfattas som så prohibitiva att tillräckligt många är beredda att pröva något nytt.

Skall detta bli verklighet i den muslimska världen i allmänhet och den arabiska i synnerhet krävs enligt Fouad Ajami att folk där en gång för alla slutar skylla på andra och dels inser att deras problem mestadels är självförvållade, dels att dom som lider av misären varken är USA eller Israel utan de egna medborgarna. För en utomstående pekar mycket på att det dessvärre är långt dit.

Peter Stein (pstein@comhem.se) är civilekonom och egen företagare.

BOKFAKTA

Bernard Lewis
The Crisis of Islam - Holy War and Unholy Terror
The Modern Library, New York, 2003

Fouad Ajami
The Dream Palace of The Arabs
Förlag: Vintage Books, New York, 1999

Paul Berman
Terror and Liberalism
WW Norton & Company, 2003

VÄRLDSPOLITIK

Imperialismen har goda sidor

Av Daniel Braw

USA har mycket att lära av det brittiska imperiet. Bland annat att man inte kan driva ett lågbudgetimprium utan svåra konsekvenser.

I MONTHY PYTHON-FILMEN *Life of Brian* utbryter i en judisk separatistgrupp en hetsig diskussion på temat "Vad har imperiet någonsin gjort för oss?" Både det ena och det andra, visar det sig: skolor, renhållning,

vattenledningar och mycket mera har man Rom att tacka för.

Efter en liknande linje argumenterar den brittiske historikern och akademiske superstjärnan Niall Ferguson i sin mycket uppmärksammade skildring av det brittiska impe-

riet, "Empire". Det brittiska imperiet var betydligt bättre än sitt rykte, är den enkla tesen.

Idag betraktas imperietiden gärna som en pinsam epok i historien; ordet imperialism har en starkt negativ klang i stil med kolonialism, rasism och exploatering.

Men, menar Ferguson, det brittiska imperiet hade också många goda sidor. Det är en av de pådrivande moderniserande krafterna historien känner. Kapitalismen, kommunikationerna och den parlamentariska demokratin spriddes från imperiets centrum ut i världen, och lade grunden för mycket av dagens välstånd.